

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Doktori Iskola

Lépések a mezőben

A magyar Y-generációs képzőművészek művészetszemléletét és
pályastratégiáit formáló folyamatok

DLA Értekezés

Molnár Judit Lilla

Budapest

2026

Témavezető: Dr. habil. **Szegedy-Maszák Zoltán**

Tézisek

1. A magyar képzőművészeti mezőben a 2010-es évek közepe óta megfigyelhető paradigmaváltás egybeesett az X- és Y-generációk közötti váltással. A korábbi erős konceptuális szemlélettől való elmozdulás ugyanis párhuzamosan zajlott egy új művésznemzedék pályára lépésével, amely művészetszemléletét és pályastratégiáit már a korábbi generációtól eltérő irányok mentén alakította ki. Éppen ezért egy generációs közhelyeken túllépő, komplex művészetszociológiai megközelítés alkalmas keretet kínál a szemléletváltás mögött húzódó folyamatok feltárására.
2. A paradigmaváltás a mező tágabb, kronologikus vizsgálatán keresztül érthető meg, egy generációs láncolat mentén végigkövetve a magyar Y-generációs képzőművészek pályaszocializációs környezetét megalapozó történeti, társadalmi és kultúrpolitikai folyamatok, illetve a művészeti mező ezekkel kölcsönhatásban lévő belső mozgásainak alakulását. Utóbbit ugyanis jelentősen formálta a mező autonómiájának mindenkori foka, az elérhető erőforrások köre, valamint az adott időszakban érvényes szimbolikus tőkék és az egyes generációk ezekhez való viszonya.
3. Az Y-generáció pályaszocializációja egybeesett egy jelentős társadalmi, kultúrpolitikai és intézményi átrendeződéssel, amely megrengette a mező viszonylagos autonómiáját. A hegemoniára törekvő kultúrpolitika beavatkozásai felerősítették az előző generációktól átörökölt „rendszerellenzékeség” szimbolikus tőkéjét. A mező átalakulása így egyszerre mutatott hasonlóságokat az államszocializmus centralizált kulturális irányításával, és hordozott neoliberais működési módokat, részben az erre válaszul kialakuló bojkottstratégia következményeként.
4. Ez a válság alapjaiban meghatározta az Y-generáció pályaszocializációját. A generáció erre fogékony tagjai átvették az X-generáció bojkottstratégiáját és a művészetet társadalmi funkcióval felruházó szemléletét, tovább erősítve az aktivista, aktuálpolitikai és társadalmilag reflexív praxisok dominanciáját. A válság egyben kettős szelekciót idézett elő, a domináns művészetszemlélethez való igazodás és a pályán maradás lehetősége mentén.

5. A generáció pályaszocializációját meghatározó neokonceptuális paradigmával szemben két domináns válasz alakult ki. A művészeti stratégiák egyik pólusán a koncepció koncentrációja, jellemzően egy-egy témában elmélyedő, hosszú távú, kutatásalapú alkotói projektekbe olvasztása történt. A másik oldalon pedig a jelentés feloldódása, átalakulása és saját mélyrétegeibe való visszahúzódása ment végbe, vizualításra és érzékiségre építő, atmoszférikus praxisokat létrehozva.

6. A piac, a művészetmenedzsment és a közösségi média megerősödésével új heteronóm hatások jelentek meg a mezőben, amelyek tovább polarizálták annak működését. Az alkotók számára egyre nehezebb feladatot jelentett egyensúlyozni a kultúrpolitikai távolságtartás, a piaci érvényesülés és az autonóm szakmai szempontok között. Az Y-generáció ezekhez a körülményekhez alkalmazkodva közvetítő szerepet játszott a neokonceptuális-kritikai paradigma és a 2020-as évekre kialakuló formaorientáltabb, platformizáltabb és piacorientáltabb művészeti működésmód között.

7. A generáció sajátossága, hogy viszonylag korán, még pályájának aktív alakulási szakaszában több, autonóm és heteronóm szempontokat egyaránt követő kanonizációs kísérlet irányult rá, melyek legitimitása konfliktusokat szült a mezőn belül. Hogy végül melyek bizonyulnak relevánsnak és tartósnak, egyáltalán ezek mentén kanonizálódnak-e az Y-generáció alkotói, egyelőre nyitott kérdés, melyre leghamarabb a következő generáció fénytörésén keresztül kaphatunk választ. Egy generáció végleges körvonalait ugyanis mindig az utókor rajzolja meg.